

ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ

Διεύθυνση Οικονομικής Ανάλυσης

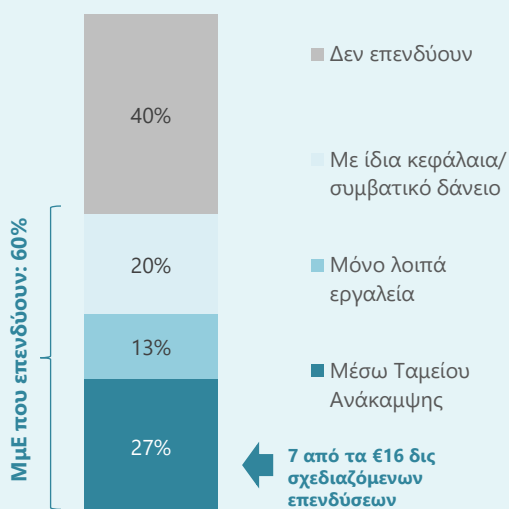
RECOVERY & RESILIENCE FACILITY

Μικρομεσαίες Επιχειρήσεις

Η Πορεία του Ταμείου Ανάπτυξης, Α' Εξάμηνο 2023

Το Ταμείο Ανάκαμψης αξιοποιούν οι μισές από τις επενδυτικά ενεργές ΜμΕ

Επενδυτική κινητοποίηση ΜμΕ^[1]

Πηγή: Έρευνα συγκυρίας Εθνικής Τράπεζας

Με την επενδυτική διάθεση των ελληνικών ΜμΕ να βρίσκεται σε ανοδική τροχιά, καθώς 60% του τομέα σχεδιάζει επενδύσεις για την επόμενη τριετία (από περίπου 40% την προηγούμενη τριετία), το Ταμείο Ανάκαμψης (RRF) αναδεικνύεται σε σημαντικό επενδυτικό βραχίονα. Ειδικότερα, το πρώτο εξάμηνο του 2023 (περίπου δύο χρόνια μετά την πρώτη εκταμίευση πόρων του προς την Ελλάδα), το 27% του τομέα ΜμΕ (σχεδόν το 1/2 αυτών που επενδύουν) προτίθεται να κάνει χρήση πόρων του Ταμείου Ανάκαμψης (εν μέρει σε συνδυασμό με άλλα εργαλεία).

Αντίστοιχα υψηλή είναι η συμβολή του Ταμείου Ανάκαμψης σε όρους επενδυτικών κεφαλαίων. Συγκεκριμένα, εκτιμάται ότι θα παρέχει χρηματοδότηση στο 45% των σχεδιαζόμενων επενδύσεων* από ΜμΕ για την ερχόμενη τριετία (δηλαδή σε περίπου €7 δις από τα €16 δις που σχεδιάζουν οι ΜμΕ).

* Εκτίμηση βάσει του κύκλου εργασιών του τομέα και μέσου ύψους επένδυσης ως ποσοστό του κύκλου εργασιών.

[1] Τα μεγέθη των επιχειρήσεων διακρίνονται βάσει του κύκλου εργασιών τους ως εξής (σε εκ. €): Πολύ μικρές (0-0,5), Μικρές (0,5-2,5) και Μεσαίες (2,5-10).

Επενδυτικό ενδιαφέρον ανά κατηγορία επενδύσεων

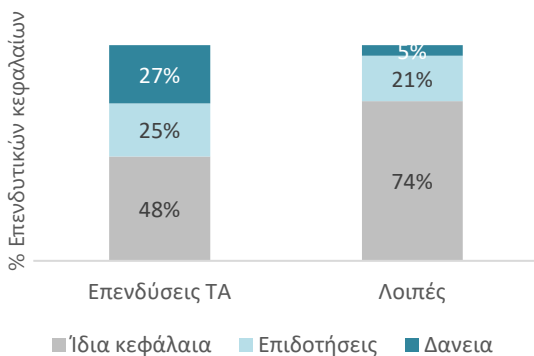

Πηγή: Έρευνα συγκυρίας Εθνικής Τράπεζας

Όσον αφορά τις μορφές των σχεδιαζόμενων επενδύσεων, οι ΜμΕ συνειδητοποιούν την ανάγκη επιτάχυνσης της ψηφιακής και πράσινης μετάβασης, με τις σχετικές επενδύσεις να πρωταγωνιστούν στις επιλογές τους (32% και 26% του τομέα αντίστοιχα έχει σχετικά επενδυτικά σχέδια). Ακολουθούν επενδύσεις με στόχο την αύξηση μεγέθους (21% του τομέα), ενώ ενεργό παραμένει και το ενδιαφέρον για στρατηγικές επενδύσεις σε συνεργασίες, καινοτομία και εξωστρέφεια (της τάξης του 10% του τομέα στο καθένα) – με τη διάθεση για συνεργασία να κερδίζει συνεχώς έδαφος.

Αξίζει να σημειωθεί ότι η στήριξη του Ταμείου Ανάκαμψης κατευθύνεται προς όλες τις κατηγορίες επενδύσεων, καλύπτοντας περί το 1/2 καθεμιάς, επιβεβαιώνοντας έτσι τον αποτελεσματικό και ισορροπημένο σχεδιασμό του.

Δομή χρηματοδότησης επενδύσεων

Πηγή: Έρευνα συγκυρίας Εθνικής Τράπεζας

Εξετάζοντας τα σχήματα χρηματοδότησης των επενδυτικών σχεδίων των ΜμΕ, διαπιστώνεται η κρίσιμη συμβολή του Ταμείου Ανάκαμψης στην τρέχουσα συγκυρία. Σε ένα περιβάλλον συσταλτικής νομισματικής πολιτικής που εύλογα δρα περιοριστικά στη χρήση δανειακών κεφαλαίων, οι λοιπές επενδύσεις (εκτός Ταμείου) φαίνεται να στηρίζονται σχεδόν εξ ολοκλήρου σε ίδια κεφάλαια και επιδοτήσεις. Αντίθετα, οι επενδυτές που αξιοποιούν το Ταμείο Ανάκαμψης οδηγούνται σε μια αποτελεσματικότερη κεφαλαιακή δομή, συνδυάζοντας ίδια κεφάλαια, επιδοτήσεις και δάνεια (αξιοποιώντας τους ανταγωνιστικούς όρους του Ταμείου).

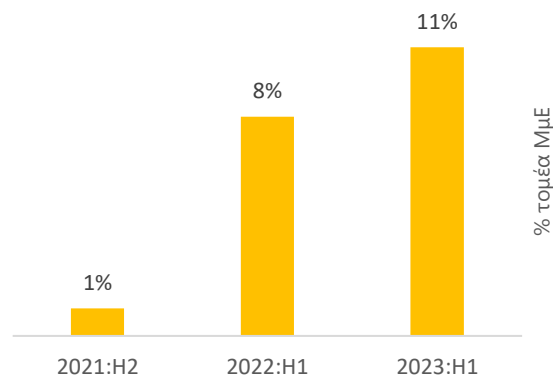
Σταδιακή άνοδο εμφανίζει το ποσοστό των ΜμΕ που έχουν κάνει αίτηση στο Ταμείο Ανάκαμψης, φθάνοντας το 11% του τομέα το πρώτο εξάμηνο του 2023 (14% των μεσαίων), από μόλις 1% στην αρχή του προγράμματος. Ωστόσο, υπάρχει ακόμα σημαντικό περιθώριο επιτάχυνσης, καθώς το παραπάνω ποσοστό υπολείπεται του δηλωμένου ενδιαφέροντος (27% των ΜμΕ). Η σχετικά αργή πορεία πιθανόν να ερμηνεύεται από (i) την αναμονή προκήρυξης προγραμμάτων επιδοτήσεων συμβατών με την υπό σχεδιασμό επένδυση, (ii) την αναμονή προκηρύξεων προγραμμάτων ΕΣΠΑ που θα μπορούσαν να συνδυαστούν με προγράμματα του Ταμείου και (iii) την αβεβαιότητα των υψηλών τιμών ενέργειας και πρώτων υλών της προηγούμενης περιόδου που ενδεχομένως να οδήγησε στη χρονική μετατόπιση των επενδυτικών σχεδίων των ΜμΕ.

Ενθαρρυντικές είναι οι ενδείξεις όσον αφορά τα στάδια ετοιμότητας των επενδυτικών σχεδίων της ερχόμενης τριετίας, καθώς, παρά την αντικειμενικά υψηλότερη πολυπλοκότητα των διαδικασιών του Ταμείου έναντι λοιπών προγραμμάτων, δεν παρατηρείται σημαντική υστέρηση στην πρόοδο υλοποίησης επενδύσεων για τις ΜμΕ που έχουν επιλέξει να διεκδικήσουν χρηματοδότηση μέσω αυτού. Ειδικότερα, από τις ΜμΕ που επιθυμούν να επενδύσουν μέσω Ταμείου Ανάκαμψης, το 13% έχει σχέδια σε προχωρημένο στάδιο (εκ των οποίων το 6% είναι σε στάδιο υλοποίησης), έναντι 16% των ΜμΕ που προωθούν λοιπές επενδύσεις με ή χωρίς εργαλεία (εκ των οποίων το 8% είναι σε στάδιο υλοποίησης).

Το στοίχημα της επιτάχυνσης των ΜμΕ για την όσο το δυνατόν αποτελεσματικότερη αξιοποίηση του Ταμείου Ανάκαμψης παραμένει, καθώς το 50% των δανειακών κεφαλαίων* έχει ήδη ή ετοιμάζεται να διατεθεί. Θετικά αξιολογείται το γεγονός ότι μόλις το 40% των εν λόγω σχεδίων αφορούν επενδύσεις μεγάλων επιχειρήσεων.

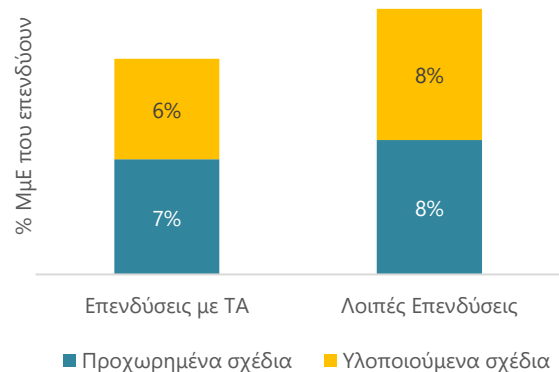
Παράλληλα, αξίζει να σημειωθεί ότι η υλοποίηση του σχεδίου «Ελλάδα 2.0» αναμένεται να έχει έμμεση θετική επίδραση στο τομέα των ΜμΕ μέσω των χρηματοδοτούμενων επενδύσεων σε υποδομές. Συγκεκριμένα, σχεδόν το 70% των ΜμΕ δηλώνουν ότι αναγνωρίζουν σημαντικά οφέλη από την επερχόμενη αναβάθμιση υποδομών. Υπό αυτό το πρίσμα, ως εξαιρετικά κρίσιμη και θετική κρίνεται η υψηλή ταχύτητα απορρόφησης των συνολικών προς διάθεση πόρων στην Ελλάδα (36.4% έναντι 30.6% κατά μέσο όρο στην Ευρώπη), όντας 3η στη σχετική ευρωπαϊκή κατάταξη.

ΜμΕ με αιτήσεις στο Ταμείο Ανάκαμψης

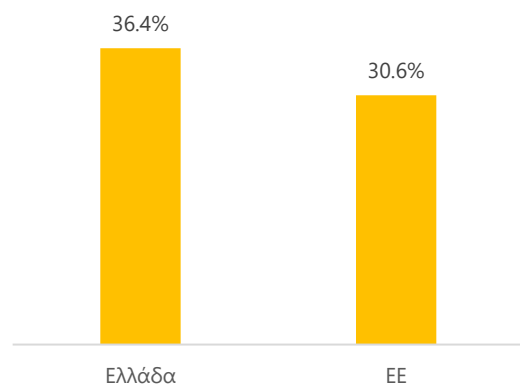
Πηγή: Έρευνα συγκυρίας Εθνικής Τράπεζας

Στάδια υλοποίησης επενδυτικών σχεδίων

Πηγή: Έρευνα συγκυρίας Εθνικής Τράπεζας

Απορρόφηση πόρων Ταμείου Ανάκαμψης*

*Δεν περιλαμβάνονται δάνεια και επιδοτήσεις που αναμένεται να διατεθούν μέσω του Ταμείου στα πλαίσια του RepowerEU.
Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή, ΕΥΣΤΑ

Ειδικό θέμα: Αποτελεσματική αξιοποίηση χρηματοδοτικών εργαλείων

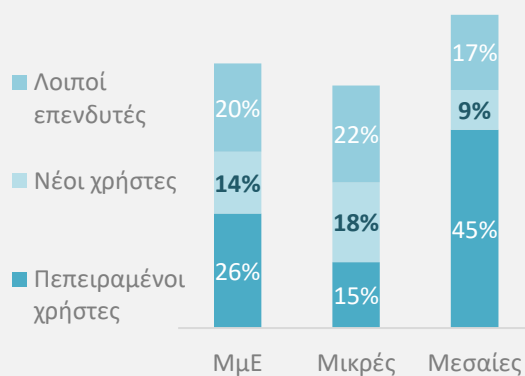
Με δεδομένη την επιθυμία του 60% των ΜμΕ να επενδύσουν, σημαντικό είναι ότι το ¼ αυτών (14% του συνόλου) θα αξιοποιήσει για πρώτη φορά επενδυτικά προγράμματα (μέσω Ταμείου Ανάκαμψης, ΕΣΠΑ ή Αναπτυξιακού). Συνεπώς, λαμβάνοντας υπόψιν το σύνολο των χρηστών («νέων» και «παλιών»), τα 2/3 των επενδυτών δηλώνουν ότι θα αξιοποιήσουν πόρους επενδυτικών προγραμμάτων. Η στροφή αυτή εν πολλοίς αντικατοπτρίζει το βελτιωμένο σχεδιασμό των εργαλείων αυτών, με τρόπο που να βελτιώνει τη χρηστικότητα τους κυρίως για τις μικρότερες επιχειρήσεις (18% νέοι χρήστες για τις τις μικρές έναντι 9% για τις μεσαίες).

Παράλληλα, η προσέλκυση των πιο δυναμικών επιχειρήσεων ως νέων χρηστών αποτελεί επιπλέον ένδειξη του αποτελεσματικού σχεδιασμού των χρηματοδοτικών προγραμμάτων. Ειδικότερα, οι νέοι χρήστες φαίνεται ότι είναι κυρίως επιχειρήσεις που είχαν υψηλή επενδυτική ορμή την προηγούμενη τριετία (με 8% κατά μέσο όρο αύξηση παγίων), την οποία σχεδιάζουν στην πλειοψηφία τους (63%) να την εντείνουν περισσότερο κατά την επόμενη τριετία.

Όσον αφορά τους «παλιούς» χρήστες, ο σχεδιασμός των προγραμμάτων εμφανίζεται επίσης αποτελεσματικός, καθώς σε μεγάλο βαθμό επιτυγχάνει να τους ωθεί στο επόμενο βήμα. Συγκεκριμένα, με ήδη δυναμικές πωλήσεις (+5% ετησίως την προηγούμενη τριετία) και υψηλή εξωστρέφεια (14% των πωλήσεων στο εξωτερικό), οι πεπειραμένοι χρήστες κατευθύνονται περισσότερο προς τη βελτίωση της παραγωγικότητας (μέσω αναβάθμισης εγκαταστάσεων, ψηφιακών και πράσινων επενδύσεων) έναντι επενδύσεων επέκτασης δυναμικότητας.

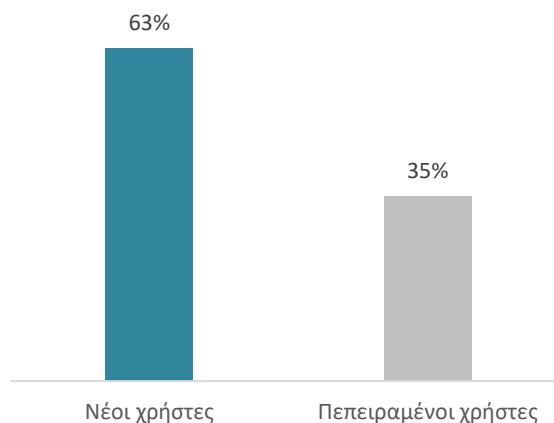
Συνεπώς, θετικά είναι τα πρώτα σημάδια για την αποτελεσματικότητα των επενδυτικών προγραμμάτων, δημιουργώντας βάσιμες προσδοκίες για ένα αξιόλογο αποτύπωμα αυτών στην πραγματική οικονομία και ενδυνάμωσης του επιχειρηματικού ιστού της χώρας.

Χρήση επενδυτικών εργαλείων*

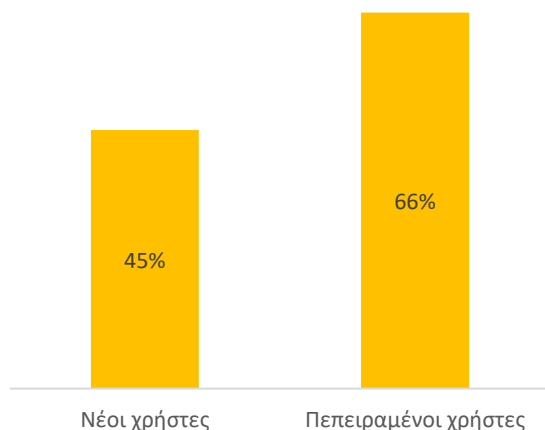
*ΕΣΠΑ, Αναπτυξιακός νόμος, Ταμείο Ανάκαμψης
Πηγή: Έρευνα συγκυρίας Εθνικής Τράπεζας

ΜμΕ με αύξηση επενδυτικής έντασης

Πηγή: Έρευνα συγκυρίας Εθνικής Τράπεζας

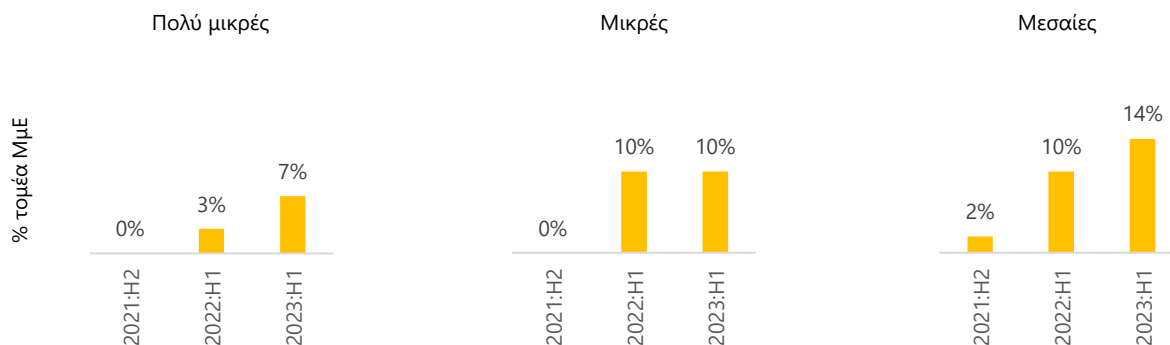
ΜμΕ με στόχευση σε αύξηση παραγωγικότητας

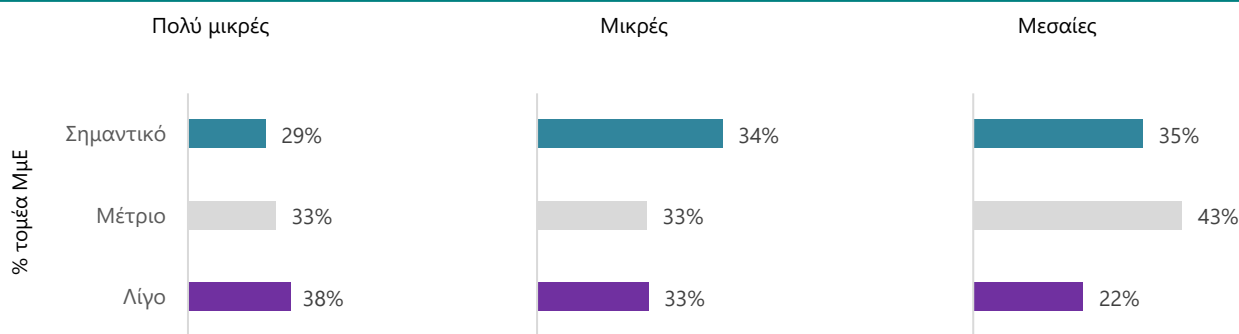
Πηγή: Έρευνα συγκυρίας Εθνικής Τράπεζας

Παράρτημα I: Ανάλυση ανά μέγεθος ^[1]

Ενεργές αιτήσεις στο Ταμείο Ανάκαμψης

Ωφέλεια από επενδύσεις σε υποδομές χώρας

[1] Τα μεγέθη των επιχειρήσεων διακρίνονται βάσει του κύκλου εργασιών τους ως εξής (σε εκ. €): Πολύ μικρές (0 – 0,5), Μικρές (0,5-2,5) και Μεσαίες (2,5 – 10).

Αυξημένη είναι η συμμετοχή των πολύ μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων στις δράσεις του Ταμείου Ανάκαμψης κατά το τελευταίο έτος, με τις μικρές επιχειρήσεις να παρουσιάζουν στασιμότητα. Επιπλέον, το 1/3 περίπου των επιχειρήσεων, σε όλα τα μεγέθη δηλώνει σημαντικό όφελος από τις επενδύσεις σε υποδομές που γίνονται στη χώρα, υποδηλώνοντας έτσι μία έμμεση ωφέλεια από τις δράσεις του Ταμείου Ανάκαμψης. Πιο συγκεκριμένα:

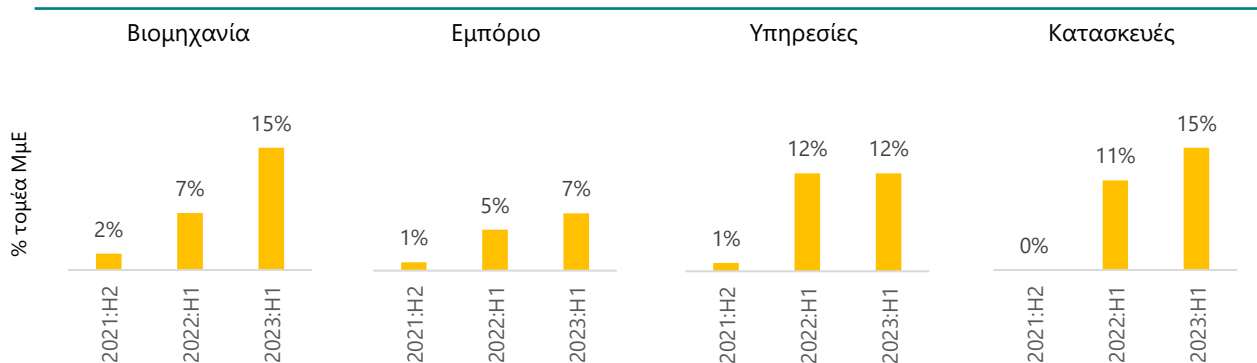
Πολύ μικρές επιχειρήσεις: Στο 7% ανέρχονται οι Πολύ Μικρές επιχειρήσεις με αιτήσεις σε δράσεις του Ταμείου Ανάκαμψης (έναντι 3% πριν ένα έτος). Παράλληλα το 29% του τομέα δηλώνει πως ωφελείται σημαντικά από τις επενδύσεις που σχεδιάζονται στη χώρα, με ένα επιπλέον 33% να δηλώνει πως ωφελείται σε μέτριο βαθμό.

Μικρές επιχειρήσεις: Κάμψη παρουσιάζει στην κινητοποίηση των μικρών επιχειρήσεων για την αξιοποίηση κονδυλίων από το Ταμείο Ανάκαμψης, καθώς το ποσοστό των επιχειρήσεων με αίτηση σε πρόγραμμα του Ταμείου είναι σταθερό στο 10% σε σχέση με ένα έτος πριν. Όσον αφορά τις έμμεσες επιδράσεις του Ταμείου, το 34% των μικρών επιχειρήσεων δηλώνει πως θα ωφεληθεί σε σημαντικό βαθμό από τις επενδύσεις σε υποδομές που σχεδιάζονται στη χώρα, με ένα επιπλέον 33% να θεωρεί πως θα ωφεληθεί σε μέτριο βαθμό.

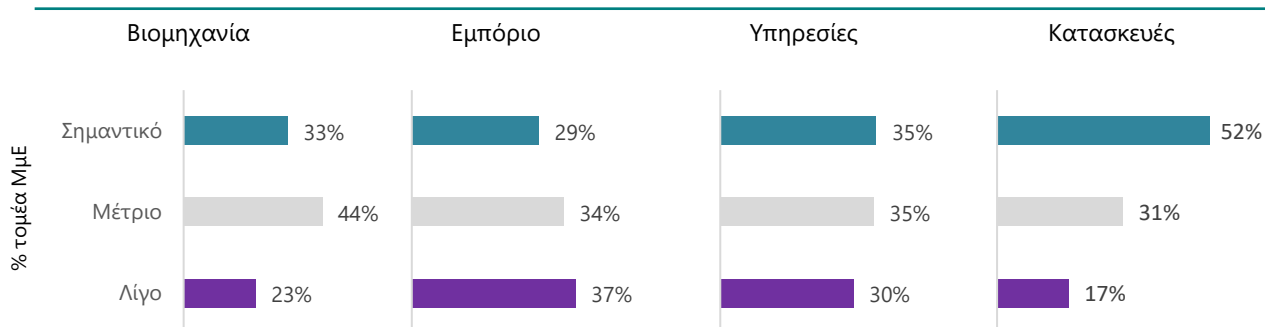
Μεσαίες επιχειρήσεις: Δυναμικότερη είναι η τάση αξιοποίησης κονδυλίων του Ταμείου Ανάκαμψης από τις Μεσαίες επιχειρήσεις, με το ποσοστό του τομέα με ενεργή αίτηση στο Ταμείο να διαμορφώνεται στο 14% (έναντι 10% κατά το πρώτο εξάμηνο του 2022). Παράλληλα, το 35% του τομέα θεωρεί πως θα ωφεληθεί σε μεγάλο βαθμό από τις σχεδιαζόμενες επενδύσεις στη χώρα, με ένα περαιτέρω 43% να δηλώνει πως θα ωφεληθεί σε μέτριο βαθμό.

Παράρτημα II: Ανάλυση ανά Κλάδο

Κινητοποίηση ΜμΕ

Ωφέλεια από επενδύσεις σε υποδομές χώρας

Βιομηχανία και Κατασκευές δείχνουν να έχουν κινητοποιηθεί σε μεγαλύτερο βαθμό για να λάβουν κονδύλια του Ταμείου Ανάκαμψης τη στιγμή που ο κλάδος των Υπηρεσιών παρουσιάζει στασιμότητα και το Εμπόριο δείχνει μικρότερη δυναμική. Παράλληλα διαφοροποιήσεις παρουσιάζει ανά κλάδο η ωφέλεια που αναμένουν οι επιχειρήσεις από τις σχεδιαζόμενες επενδύσεις στη χώρα. Αναλυτικότερα:

Βιομηχανία: Στο 15% του τομέα ανέρχεται το ποσοστό των βιομηχανικών ΜμΕ που έχει κάνει αίτηση να λάβει κονδύλια από το Ταμείο Ανάκαμψης (έναντι 7% το προηγούμενο έτος). Παράλληλα το 1/3 του τομέα δηλώνει πως ωφελείται σε μεγάλο βαθμό από τις σχεδιαζόμενες επενδύσεις στη χώρα, με έναν επιπλέον 44% να αναμένει μέτρια ωφέλεια.

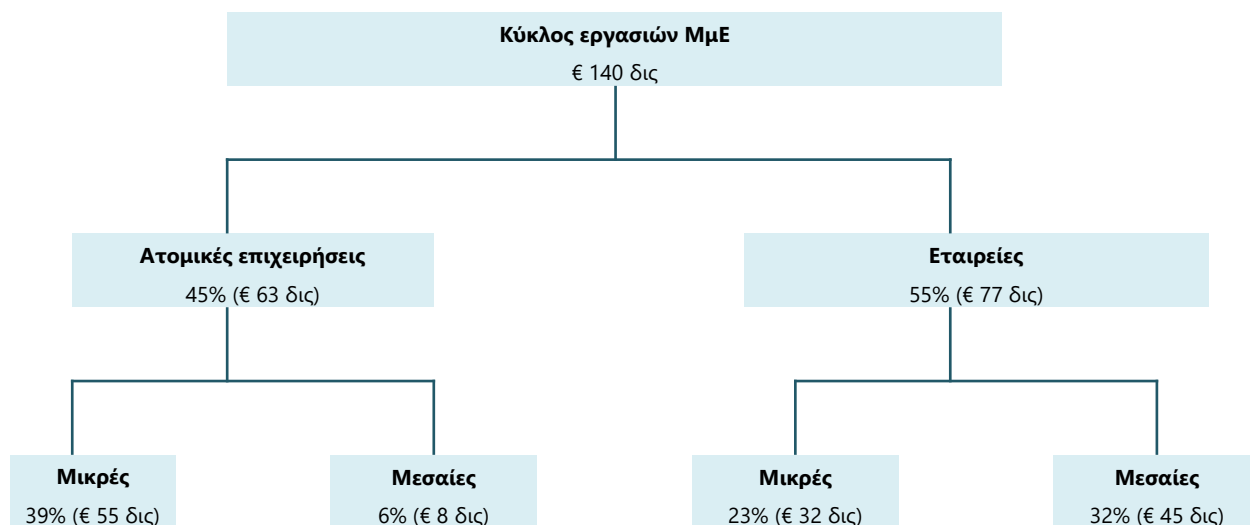
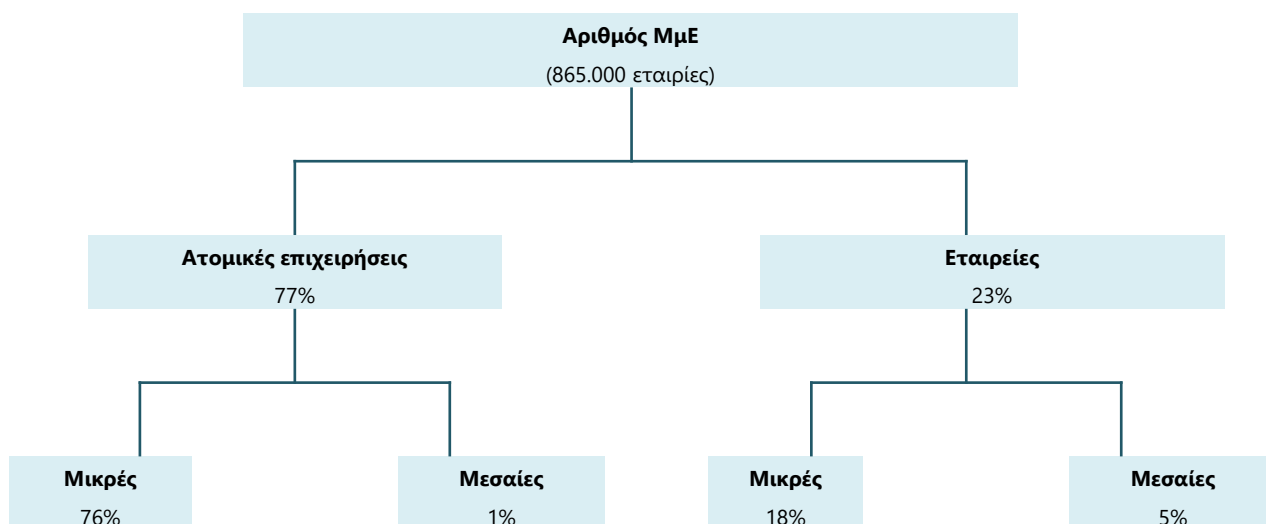
Εμπόριο: Μικρή είναι η αύξηση των ΜμΕ με αίτηση σε δράσεις του Ταμείου Ανάκαμψης για τον κλάδο του Εμπορίου (7% του τομέα έναντι 5% ένα έτος πριν). Επιπλέον το 29% του τομέα δηλώνει πως αναμένει σημαντική ωφέλεια από τις επενδύσεις που σχεδιάζονται στη χώρα, με το ποσοστό που αναμένει μέτρια ωφέλεια να ανέρχεται στο 34%.

Υπηρεσίες: Σταθερό στο 12% παραμένει το τελευταίο έτος το ποσοστό των ΜμΕ με αίτηση για χρηματοδότηση από δράσεις του Ταμείου Ανάκαμψης. Παράλληλα το 35% του τομέα δηλώνει πως ωφελείται σε μεγάλο βαθμό από τις επενδύσεις σε υποδομές, ενώ ίσο ποσοστό δηλώνει πως ωφελείται σε μέτριο βαθμό.

Κατασκευές: Στο 15% του τομέα ανέρχεται το ποσοστό των κατασκευαστικών ΜμΕ με αίτηση σε δράσεις το Ταμείου Ανάκαμψης (έναντι 11% ένα έτος πριν). Σημαντικό είναι πως το 52% του τομέα δηλώνει να ωφελείται από τις σχεδιαζόμενες επενδύσεις υποδομών στη χώρα, το οποίο όμως αντανακλά εν μέρει και την άμεση επίδραση που η υλοποίηση των επενδύσεων σε υποδομές θα έχει στο κύκλο εργασιών των επιχειρήσεων του κλάδου.

Παράρτημα III: Μεθοδολογία

Χαρτογράφηση του τομέα των ΜμΕ στην Ελλάδα

* Για τους σκοπούς της ανάλυσης ορίζονται: μικρές οι επιχειρήσεις με κύκλο εργασιών χαμηλότερο του €1 εκατ. και μεσαίες οι επιχειρήσεις με κύκλο εργασιών μεταξύ €1 εκατ. και €10 εκατ.. * Στην άνω χαρτογράφηση τα χαρακτηριστικά κάθε κατηγορίας προσεγγίστηκαν βάσει κατηγοριοποίησης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής που διακρίνει τις επιχειρήσεις βάσει αριθμού εργαζομένων (μικρές: έως 10 εργαζόμενοι και μεσαίες: 10-50 εργαζόμενοι).

Πηγή: Ευρωπαϊκή επιτροπή (SBA Factsheet 2019), Eurostat, ΕΛ.ΣΤΑΤ. (Στατιστικό Μητρώο Επιχειρήσεων 2018), Εκτιμήσεις ΕΤΕ

- Οι σχεδόν 870,000 ΜμΕ στην Ελλάδα συνεισφέρουν ετησίως κύκλο εργασιών της τάξης των €140 δις.
- Τα 4/5 των ΜμΕ αντιστοιχούν σε ατομικές επιχειρήσεις, οι οποίες καλύπτουν αντίστοιχο μερίδιο στο σύνολο του εγχώριου εταιρικού τομέα (έναντι μόλις 1/2 του εταιρικού τομέα στην Ευρώπη).
- Αν και σε αριθμό υπερτερούν οι ατομικές επιχειρήσεις, το μεγαλύτερο μερίδιο του κύκλου εργασιών (της τάξης του 60%) παράγεται από εταιρείες διάφορων νομικών μορφών (ΑΕ, ΟΕ, ΕΕ, ΕΠΕ κτλ.).

Περιγραφή δείγματος

Κατανομή αριθμού εταιρειών δείγματος ^{[1][2]}

Κύκλος εργασιών (εκατ. €)	Βιομηχανία	Εμπόριο	Υπηρεσίες	Κατασκευές	Σύνολο ΜμΕ
1: (0 – 0,1]	41	39	40	12	132
2: (0,1 – 0,5]	31	39	46	13	129
3: (0,5 – 1,0]	25	25	22	12	84
4: (1,0 – 2,5]	26	25	29	7	87
5: (2,5 – 5,0]	30	26	22	7	85
6: (5,0 – 10,0]	26	27	21	9	83
Σύνολο ΜμΕ	179	181	180	60	600

[1] Ανάλογα με τη διαθεσιμότητα των στοιχείων υπάρχει πιθανότητα αποκλίσεων της τάξης του 10%

[2] Αφορά το σταθερό δείγμα για την κατασκευή των διαχρονικών δεικτών

Σύνθεση εταιρικού τομέα ΜμΕ ^[3] (βάσει κύκλου εργασιών)

Κύκλος εργασιών (εκατ. €)	Βιομηχανία	Εμπόριο	Υπηρεσίες	Κατασκευές	Σύνολο ΜμΕ
1: (0 – 0,1]	7%	7%	7%	2%	22%
2: (0,1 – 0,5]	5%	7%	8%	2%	22%
3: (0,5 – 1,0]	4%	4%	4%	2%	14%
4: (1,0 – 2,5]	4%	4%	5%	1%	15%
5: (2,5 – 5,0]	5%	4%	4%	1%	14%
6: (5,0 – 10,0]	4%	5%	4%	2%	14%
Σύνολο ΜμΕ	30%	30%	30%	10%	100%

[3] Σταθμισμένος μέσος όρος τελευταίας δεκαετίας

Πηγές: Μητρώο επιχειρήσεων Ελ.Στατ. (2007), ICAP database, Eurostat, εκτιμήσεις Εθνικής Τράπεζας

- Η ανάλυση αφορά δείγμα επιχειρήσεων με κύκλο εργασιών έως €10 εκατ., τις οποίες για τους σκοπούς της ανάλυσης ορίζουμε ως μικρομεσαίες επιχειρήσεις (ΜμΕ).
- Η επιλογή των εταιρειών έγινε μέσω διαστρωματικής δειγματοληψίας (stratified sampling method), κατά τα πρότυπα αντίστοιχων ερευνών που πραγματοποιούνται από διεθνείς οργανισμούς. Ειδικότερα, επιλέχθηκαν συνολικά 600 εταιρείες για το σταθερό δείγμα, με τρόπο τέτοιο ώστε να κατανέμονται ομοιόμορφα βάσει δύο βασικών παραγόντων: την τάξη του κύκλου εργασιών (6 τάξεις μεγέθους) και τον κλάδο δραστηριοποίησης (Βιομηχανία, Εμπόριο, Υπηρεσίες, Κατασκευές).
- Προκειμένου να προκύψουν συμπεράσματα αντιπροσωπευτικά του εταιρικού τομέα ΜμΕ, πραγματοποιήθηκε στάθμιση των απαντήσεων ανάλογα με τη συμμετοχή της κάθε υποκατηγορίας στο συνολικό κύκλο εργασιών του τομέα. Με αυτόν τον τρόπο προέκυψαν συμπεράσματα (i) ανά μέγεθος, (ii) ανά κλάδο και (iii) συνολικά για τον εταιρικό τομέα ΜμΕ. Βάσει της μεθοδολογίας, οι διακρίσεις που γίνονται κατά την ανάλυση που ακολουθεί αναφέρονται κατά κανόνα σε μερίδια βάσει συνεισφοράς στον κύκλο εργασιών και όχι βάσει αριθμού εταιρειών.

Ταυτότητα της δειγματοληπτικής έρευνας

- Εταιρία: KANTAR
- Μεθοδολογία: Ποσοτική έρευνα, με τη μορφή τηλεφωνικών συνεντεύξεων (Computer Aided Telephone Interviewing- C.A.T.I.), με χρήση δομημένου ερωτηματολογίου 20 λεπτών.
- Δείγμα: Συνολικά διεξήχθησαν 602 συνεντεύξεις:
  - ✓ 345 επιχειρήσεις με τζίρο μέχρι 1εκ. ευρώ (ελεύθεροι επαγγελματίες, ατομικές επιχειρήσεις, ΟΕ, ΕΕ, ΕΠΕ, ΑΕ)
  - ✓ 255 επιχειρήσεις με τζίρο από 1-10εκ. ευρώ (ΟΕ, ΕΕ, ΑΕ, ΕΠΕ)
- Γεωγραφική κάλυψη:
  - ✓ Αθήνα, Θεσσαλονίκη, Ηράκλειο, Ιωάννινα, Καβάλα, Λάρισα, Πάτρα
- Δειγματοληψία: Πολυσταδιακή, στρωματοποιημένη, μη αναλογική δειγματοληψία ως προς κλάδο, τάξη μεγέθους τζίρου & περιοχή σε κάθε ένα από τα δύο υπο-δείγματα. Quotas ως προς το μέγεθος του τζίρου για το booster δείγμα.
- Στατιστικό σφάλμα: στο σύνολο κάθε υπό-δείγματος των 602 επιχειρήσεων το μέγιστο στατιστικό σφάλμα είναι +/- 4,15% σε επίπεδο εμπιστοσύνης 95%.
- Περίοδος διεξαγωγής: 11/3/2023-13/4/2023
- Διεξαγωγή: Η έρευνα διεξήχθη σύμφωνα με τους κώδικες δεοντολογίας της ESOMAR και του ΣΕΔΕΑ και τις προδιαγραφές ποιοτικού ελέγχου που ορίζονται από τον ΠΕΣΣ (Ποιοτικός Έλεγχος Συλλογής Στοιχείων). Για την διεξαγωγή της έρευνας πεδίου εργάστηκαν 39 ερευνητές και 2 επιθεωρητές, με εμπειρία και εξειδίκευση σε έρευνες επιχειρήσεων.

Disclaimer

Η παρούσα έκθεση καταρτίστηκε από τη Διεύθυνση Οικονομικής Ανάλυσης της Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδος, η οποία εποπτεύεται από την Τράπεζα της Ελλάδος και την Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς, και προορίζεται αποκλειστικά ως απλή αναφορά για την ενημέρωση εμπειρών και ειδικευμένων επενδυτών, οι οποίοι αναμένεται και θεωρούνται απολύτως ικανοί να λαμβάνουν επενδυτικές αποφάσεις χωρίς να βασίζονται στο περιεχόμενο της έκθεσης, δηλαδή μόνον εφόσον πραγματοποιήσουν ίδια ανεξάρτητη έρευνα σε πηγές της επιλογής τους. Η παρούσα έκθεση δεν συνιστά επενδυτική έρευνα ούτε σύσταση για έρευνα, και ως τέτοια δεν καταρτίστηκε βάσει νομικών απαιτήσεων με σκοπό τη διασφάλιση της ανεξαρτησίας της επενδυτικής έρευνας. Οι πληροφορίες που περιέχονται στην παρούσα έκθεση δεν συνιστούν παραχή επενδυτικών συμβουλών και σε καμία περίπτωση δεν μπορούν να χρησιμοποιηθούν ή να θεωρηθούν σαν πρόταση ή προτροπή για αγορές ή πωλήσεις ή προώθηση προσφοράς ή προτροπής για αγορές ή πωλήσεις ή για συμμετοχή σε σύμβαση αναφορικά με κάθε χρεόγραφο, προϊόν, υπηρεσία ή επένδυση. Οι πληροφορίες ή οι απόψεις που περιέχονται στην παρούσα έκθεση δεν επαρκούν για να στηρίξουν μια επενδυτική απόφαση – και δεν συνιστούν δήλωση ή εγγύηση όσον αφορά τις μελλοντικές επιδόσεις οποιουδήποτε χρηματοπιστωτικού μέσου, πίστωσης, συναλλαγματικής ισοτιμίας ή άλλου μέτρου της αγοράς ή της οικονομίας. Οι επιδόσεις που έχουν σημειωθεί στο παρελθόν δεν αποτελούν αξιόπιστη ένδειξη μελλοντικών επιδόσεων. Δηλώνεται δεόντως ότι τα επενδυτικά προϊόντα ενέχουν επενδυτικούς κινδύνους, μεταξύ των οποίων συγκαταλέγεται ο κίνδυνος απώλειας μέρους ή του συνόλου του επενδύομένου κεφαλαίου. Η Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος και/ή τα συνδεδεμένα με αυτήν πρόσωπα δεν φέρουν καμία απολύτως ευθύνη για τυχόν συνέπειες (συμπεριλαμβανομένης, ενδεικτικά, της άμεσης, έμμεσης ή επακόλουθης ζημίας, της απώλειας κέρδους, και άλλων απωλειών) που προκύπτουν από τυχόν εξάρτηση ή χρήση της παρούσας έκθεσης, και δεν αναλαμβάνουν καμία νομική υποχρέωση έναντι επενδυτή που θα λάβει άμεσα ή έμμεσα την παρούσα έκθεση. Η τελική επενδυτική απόφαση πρέπει να λαμβάνεται από τον επενδυτή, και την ευθύνη για την επένδυση πρέπει να αναλάβει ο επενδυτής.

Όποια στοιχεία έχουν χρησιμοποιηθεί στην παρούσα έκθεση, έχουν ληφθεί από πηγές που θεωρούνται αξιόπιστες, αλλά δεν έχουν επαληθευτεί από ανεξάρτητο φορέα. Λόγω της πιθανότητας λάθους εκ μέρους αυτών των πηγών, η Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος δεν εγγυάται για την ακρίβεια, τον επίκαιρο χαρακτήρα ή τη χρησιμότητα οποιασδήποτε πληροφορίας. Οι πληροφορίες και οι απόψεις που περιέχονται στην παρούσα έκθεση υπόκεινται σε μεταβολές χωρίς προειδοποίηση, και δεν υφίσταται υποχρέωση επικαιροποίησης των πληροφοριών και των απόψεων που περιέχονται στην παρούσα έκθεση. Η Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος, οι συνδεδεμένες με αυτήν εταιρείες, οι εκπρόσωποί της, τα στελέχη της και/ή το προσωπικό της ή άλλα πρόσωπα που σχετίζονται με αυτήν, δεν αναλαμβάνουν καμία ευθύνη ή υποχρέωση σε σχέση με την ακρίβεια ή την πληρότητα των πληροφοριών που περιέχονται στην παρούσα έκθεση, ή για οποιαδήποτε ζημία, εν γένει, που απορρέει από τυχόν χρήση της παρούσας έκθεσης, συμπεριλαμβανομένων των επενδυτικών αποφάσεων που βασίστηκαν στην παρούσα έκθεση. Η παρούσα έκθεση δεν υποτίθεται ότι περιέχει όλες τις πληροφορίες που μπορεί να χρειάζεται ένας υποψήφιος επενδυτής. Οι αποδέκτες της παρούσας έκθεσης θα πρέπει να αξιολογούν σε ανεξάρτητη βάση τις ειδικές πληροφορίες και απόψεις που περιέχονται σε αυτήν, και να ζητούν τις συμβουλές των επαγγελματιών και οικονομικών συμβούλων της επιλογής τους σε σχέση με οποιοδήποτε επενδυτικό, οικονομικό, νομικό, επιχειρηματικό, φορολογικό, λογιστικό ή κανονιστικό ζήτημα, πριν προβούν σε οποιαδήποτε επένδυση ή πριν πραγματοποιήσουν οποιαδήποτε συναλλαγή σχετικά με πληροφορίες και απόψεις που πραγματεύεται η παρούσα έκθεση.

Η Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος Α.Ε. συνέταξε και δημοσίευσε την παρούσα έκθεση απολύτως ανεξάρτητα από οποιαδήποτε συνδεδεμένη με αυτήν εταιρεία και, ως εκ τούτου, όλες οι δεσμεύσεις, απόψεις, προβλέψεις, αξιολογήσεις ή ενδεικτικές τιμές που διατυπώνονται στις εν λόγω εκθέσεις μπορεί να διαφέρουν ουσιαστικά από τυχόν παρόμοιες εκθέσεις οι οποίες εκδίδονται από συνδεδεμένες εταιρείες, και μπορεί να βασίζονται σε διαφορετικές πηγές και μεθοδολογίες. Η παρούσα έκθεση δεν απευθύνεται σε, ούτε προορίζεται για, διανομή προς χρήση από πρόσωπα ή οντότητες που είναι πολίτες ή κάτοικοι ή έχουν έδρα σε οποιαδήποτε τοποθεσία, κράτος, χώρα ή άλλη δικαιοδοσία στην οποία η εν λόγω διανομή, δημοσίευση, διάθεση ή χρήση αντίκειται προς τους σχετικούς νόμους, κανονισμούς ή κανόνες. Η παρούσα έκθεση προστατεύεται από τους νόμους περί πνευματικής ιδιοκτησίας και δεν επιτρέπεται η τροποποίηση, αναπαραγωγή ή αναδημοσίευση ή μεταβίβασή της, είτε άμεση είτε έμμεση, σε οποιοδήποτε τρίτο μέρος, εν όλω ή εν μέρει, χωρίς προηγούμενη γραπτή συγκατάθεση της Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδος. Όλες οι απόψεις που διατυπώνονται στην παρούσα έκθεση εκφράζουν με ακρίβεια τις προσωπικές απόψεις του συντάκτη αποκλειστικά, όσον αφορά καθένα και όλα τα θέματα που καλύπτονται. Περαιτέρω, βεβαιώνεται ότι κανένα μέρος της αποζημίωσης του συντάκτη της έκθεσης δεν είχε, ούτε έχει, ούτε θα έχει άμεση ή έμμεση σχέση με τις συγκεκριμένες θέσεις ή τις απόψεις που διατυπώνονται στην παρούσα έκθεση.

Μικρομεσαίες Επιχειρήσεις

Έρευνα Συγκυρίας

Α' Εξάμηνο 2023

Τζέση Βουμβάκη

Deputy Chief Economist

(+30) 210 334 1549

e-mail: fvoumv@nbg.gr

Αθανασία Κουτούζου

Head of Entrepreneurship & Business Analysis

(+30) 210 334 1528

e-mail: koutouzou.ath@nbg.gr

Ιωάννης Κρόμπας

Economist

(+30) 210 334 1207

e-mail: krompas.ioannis@nbg.gr